

Asia: VN/20692/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleisvaarallisten tartuntatautien torjumista rangaistusten täytäntöönpanossa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

STM; Lausunto oikeusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleisvaarallisten tartuntatautien torjumista rangaistusten täytäntöönpanossa koskevaksi lainsäädännöksi (VN/20692/2020)

Oikeusministeriön asettamassa työryhmässä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yleisvaarallisten tartuntatautien torjumista rangaistusten täytäntöönpanossa koskevaksi lainsäädännöksi. Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa esitysluonnoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää luonnosta perusteltuna, sillä tartuntatautien tiedetään helposti leviävän laitospöytäolosuhteissa. Yleisvaarallisen taudin leviämisen estäminen on tärkeää työsuojelullisista näkökohdista ajatellen vankiloissa työskenteleviä henkilöitä, mutta myös vankien kannalta erittäin tarpeellista, sillä terveydentila on suurella osalla vangeista varsin huono. Sosiaali- ja terveysministeriö on ollut edustettuna asiaa valmistelleessa työryhmässä.

STM näkee säätämisen olevan aiheellista, jotta valtuudet ja rajoitusten laatu ovat valtakunnallisesti paremmin määritellyjä, mikä osaltaan varmistaa vankien tasavertaista kohtelua. On myös tärkeää varmistaa, että toimet ovat oikeasuhtaisia ja epidemian hallinnan kannalta merkityksellisiä ja tehokkaita. Rajoituksia tulisi tehdä ainoastaan, jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ei muilla toimilla voida riittävästi estää. Tärkeää on myös huomata, että luonnoksen mukaan vankien hyvinvoinnin ja terveyden säilyttämisen sekä inhimillisten elinolosuhteiden kannalta erityisen tärkeät toiminnot kuten ulkoilu, hygieniasta huolehtiminen ja ruokahuolto eivät sisälly esitettyjen rajoitusten piiriin.

Laajamittaisen epidemian tai nopeasti paikallisesti leviävän tartuntataudin kohdalla ihmisten terveyden suojaamiseen tähtääviä päätöksiä on pystyttävä toisinaan tekemään hyvin lyhyessä aikaikkunassa. Tämän vuoksi mm. nykyisen lainsäädännön mahdollistavat yksilökohtaiset erilaisiin toimintoihin osallistumisen epäämiset ovat joissain tilanteissa riittämättömiä tai liian hitaita toimintatapoja. Nyt esitetty kaksiportainen päätöksenteko, jossa Vankiterveydenhuollon yksikkö tekee ensin yleisluontoisen päätöksen ja sen jälkeen Rikosseuraamuslaitos yksityiskohtaisemman, käytännön toteuttamista ohjaavan päätöksen, voi jossain määrin aiheuttaa päätöksentekoon hitautta. Toisaalta sen voidaan katsoa olevan hyvinkin perusteltu, sillä näin voidaan paremmin varmistaa juuri rajoitusten oikea-aikaisuutta ja –suhtaisuutta sekä niiden asianmukaisuutta sekä vankilan toimintojen että tartuntojen kannalta. Myös mahdollisuus alueelliseen (vankilakohtaiseen) rajaamiseen on järkevää. Tässä onnistumisen edellytyksenä voidaan pitää Vankiterveydenhuollon ja Rikosseuraamuslaitoksen välistä vuoropuhelua.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on tuotu esiin se, että rajoitettavista toiminnoista tehtävien päätösten tulee olla riittävän selkeästi kuvattuja, ajallisesti rajattuja ja tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömiä. Tämä on vankien ja heidän läheistensä oikeuksien kannalta tärkeää erityisesti mitä tulee alaikäisiin vankeihin tai vankien lapsiin. Lisäksi tartuntataudin leviämisen estämisen kannalta on katsottava välttämättömäksi se, että terveydenhuollon asiantuntijuutta vaaditaan ennen päätöksentekoa. On tärkeää todeta, että terveydenhuollon ammattilaisten arvio tilanteesta ja Vankiterveydenhuollon päätös johtavat paitsi siihen, että rajoitustoimia voidaan tehdä myös siihen, että niitä tulee tehdä. Huomioitavaa on, että mahdollisesti aiheettomasti tehdyt tai liian laajamittaisiksi osoittautuvat rajoitustoimet on keskeytettävä Vankiterveydenhuoltoa kuullen, kun tautitilanne selkeytyy. Tämä toteutumisessa valvovalla viranomaisella on tärkeä rooli.

Vankiterveydenhuollon yksikölle tulisi esitetyn lakimuutoksen myötä aiempaa merkittävämpi rooli tartuntatautien torjumisesta vastaavana viranomaisena. Tätä voidaan pitää perusteltuna, sillä juuri Vankiterveydenhuollon yksikössä on paras käsitys vankien terveydestä ja terveyskäyttäytymisestä yhdistettynä tietoon vankiloiden toiminnasta. Pidämme hyvänä myös sitä, että Vankiterveydenhuollon yksikölle varataan mahdollisuus tukeutua Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen osaamiseen ja sen odotetaan tarvittaessa toimivan yhteistyössä myös muiden terveysterveysviranomaisten kanssa.

Nyt lausuttavana olevassa luonnoksessa on tuotu monipuolisesti esiin vankien yleisvaarallisilta tartuntataudeilta suojaamiseen liittyviä seikkoja. On kuitenkin muistettava, että mikäli tartuntatautilain tarkoittama yleisvaarallinen tartuntatauti pääsisi leviämään jossakin vankilassa, on yhteistyö Vankiterveydenhuollon yksikön, muiden terveysterveysviranomaisten ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä niin ikään erittäin tärkeää, jotta tauti ei pääse leviämään muualle yhteiskunnassa. Mm. poistumisten ja vierailujen rajaaminen on myös tällöin avainasemassa.

Vankimäärän rajoittaminen väliaikaisesti johtaa myöhemmin uusien vankien määrän nousuun. Tällaisessa tilanteessa tehtävien ruuhkautuminen Vankiterveydenhuollon yksikössä johtaa herkästi

henkilöstöressurssin tarpeen nousuun. Toisaalta henkilöstöä tarvitaan käytännössä normaali määrä myös silloin, kun vankeja on mahdollisten rajoitusten vuoksi vankilassa vähemmän. Kustannussäästöjä ei siis rajoitusten ajalta voida odottaa tulevan kuin esim. lääkekustannuksista. Näitä on erittäin vaikea arvioida etukäteen, koska kulut liittyvät läheisesti vankilassa olevien vankien terveydentilaan ja hoidollisiin tarpeisiin, jotka voivat vaihdella suuresti. Näin ollen Vankiterveydenhuollon lisätalousarvioesityksiin on syytä varautua rajoitustoimien seurauksena.

Soila Karreinen

ylilääkäri

Liisa Katajamäki

hallitusneuvos

Karreinen Soila

Sosiaali- ja terveysministeriö - Soila Karreinen STM / APO / PAL; Liisa
Katajamäki STM / TUTO / HYT